

Narkotikautredningen - Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus (SOU 2023:62)

Remiss från Socialdepartementet
Remisstid den 15 april 2024

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Alexander Ojanne

Sammanfattning av ärendet

Socialdepartementet har remitterat *Narkotikautredningen - Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus* till bland annat Stockholms stad för yttrande. Utredningen föreslår hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skademinimering samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. Syftet med utredningen är att säkerställa att narkotikapolitiken är förenlig med kraven på evidensbaserad vård, beprövad erfarenhet och skademinimering samt att den utvecklas och anpassas till nutidens och framtidens utmaningar. Utredningens förslag och bedömningar innehåller såväl förebyggande insatser som vård- och stödinsatser och skadereducerande insatser.

Ett av förslagen i utredningen får konsekvenser för den kommunala självstyrelsen. Det handlar om den skyldighet som föreslås för kommun och region att medverka vid samordnad verkställighetsplanering som initieras av Kriminalvården. Utredningen föreslår att kommunerna kompenseras för det nya åtagandet i enlighet med finansieringsprincipen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Järva stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret är positiv till en förändring av samhällets insatser till målgruppen med beroende. Gällande skadereducerande insatser saknas en vägledning kring vad perspektivet innebär för socialtjänstens insatser. Vissa förändringar kan innebära ökade kostnader.

Socialnämnden ställer sig överlag positiv till förslag och bedömningar i utredningen, men vill se förtydliganden och utveckling av resonemangen liksom strategier för implementering. Vissa förändringar kan innebära ökade kostnader. Visionen bör inte förändras. Samtliga sårbara grupper bör fångas upp i Socialstyrelsens pågående kunskapsutvecklande arbete.

Farsta stadsdelsnämnd ser positivt på narkotikautredningen och alla beskrivna förslag som kan leda till en mer kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd ställer sig positiv till slutbetänkandets förslag men ställer sig dock ifrågasättande till att skapa ett separat program för narkotikaförebyggande arbete, och ser hellre att de förslag som utredningen presenterar lyfts in strukturen för det befintliga nationella ANDTS-programmet.

Järva stadsdelsnämnd är i huvudsak positiv till utredningens förslag.

Södermalms stadsdelsnämnd är positiv till utredningens slutsatser och förslag om att ändra målet för narkotikapolitiken. När det gäller personer med funktionsnedsättning med skadligt bruk eller beroende av narkotika saknas särskilda boenden med kunskap om målgruppen.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Narkotikaanvändningen är ett stort problem för samhället. Det bidrar till den kriminella ekonomin och den otrygghet som följer. Den leder till missbruk och de tragiska effekter för enskilda och anhöriga som följer. Men framförallt bidrar den till en för tidig död för mer än 900 personer om året i Sverige. Sverige sticker ut som ett land med lägre narkotikaanvändning än andra länder men har en högre dödlighet. Jag välkomnar därför utredningens förslag om att på bred front arbeta för att minska dödligheten av narkotika.

Inledningsvis anser jag att förslaget om att ändra målet för narkotikapolitiken som helhet från "ett samhälle fritt från narkotika" till "ett samhälle med minskade skador av narkotika" bör tas bort. Jag instämmer i utredningens bedömning av att det inte finns något motsatsförhållande mellan å ena sidan en restriktiv och folkhälsobaserad narkotikapolitik och å andra sidan en politik för att minska skador till följd av narkotikaanvändning. Därför menar jag att visionen fortsatt bör vara att sträva efter ett samhälle fritt från narkotika.

Gällande skadereducerande insatser saknar jag en vägledning kring vad perspektivet innebär för socialtjänstens insatser. Till detta ser jag en risk för ökade kostnader om Polismyndigheten ges i uppdrag att se över hur myndigheten använder rapporteftergift vid misstanke om eget bruk och innehav för eget bruk av narkotika samt att åtalsunderlåtelse även bör kunna övervägas för personer som är i behov av hälso- och sjukvård i form av beroendevård. Detta kan innebära ökad tillströmning till socialtjänsten och därmed öka kostnaderna.

Gällande sprututbyten är min mening att regioner bör samverka med kommuner där verksamheten bedrivs gällande trygghet i närområdet, då sprutor och kanyler som inte lämnas in ibland kan lämnas in till exempel parker och på gårdar i närmiljön. Ett sådant samarbete är av vikt för att bidra till det trygghetsskapande arbetet i närområdet.

Jag ställer mig också frågasättande till att skapa ett separat program för narkotikaförebyggande arbete och ser hellre att de förslag som utredningen presenterar lyfts in strukturen för det befintliga nationella ANDTS-programmet.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 8 maj 2024

Alexander Ojanne

Bilaga

Remiss - Narkotikautredningen - Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus, dnr KS 2024/120-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen

Ersättaryttrande av Nike Örbrink (KD) enligt följande.

Effekterna av narkotik slår brett mot samhället och göder såväl kriminella som orsakar stort lidande för den enskilde missbrukaren och dess anhöriga. Sverige har en lägre användning av narkotika jämfört med andra länder, men bland Europas högsta narkotikarelaterade dödlighet. En vanlig orsak till dödsfall är oavsiktlig förgiftning eller suicid. Därtill finns det högtröskeffekter som hindrar människor från att söka hjälp i tid. Det är därför uppenbart att samhället måste samlas och förändra arbetssätten för att bättre hjälpa människor ur dödligt utanförskap och missbruk. tredningen ger en rad förslag på hur stat, kommun och region på ett bättre sätt kan nå dessa, samt arbeta förebyggande.

Utredningen föreslår bland annat att den övergripande målsättningen med narkotikapolitiken ändras från ”ett samhälle fritt från narkotika” till ”ett samhälle med minskade skador av narkotika”. Kristdemokraterna ser två risker med befintlig målsättning. Dels att en nollvision rörande narkotikans existens i samhället inte är realistisk och dels att den kan stå i konflikt med en rad av de förslag som presenteras, där syftet är att minska skadorna. Vi välkomnar därför att den nya målsättningen föreslås lägga en tyngre vikt vid att minska skadorna. Kristdemokraterna ser samtidigt att det är viktigt att fortsätta arbeta mot narkotikans utbreddhet till följd av dess tillgänglighet. Med bakgrund av detta anser vi att en förändrad målsättning bör kunna kombinera både en vision om minskade skador och minskad tillgänglighet på narkotika i samhället.

Utredningen föreslår även metoder för brukarrum, drug checking, sprututbytesprogram, LARO med mer. Många av dessa insatser har visat sig ge positiva effekter på såväl minskad dödlighet som minskat bruk, varför Kristdemokraterna välkomnar förslagen. Dock ställer vi oss avvisande till förslaget om att möjliggöra köp av sprutor och kanyler på apotek. En av fördelarna med sprututbytesprogrammen är att det etablerar en kontakt mellan den enskilde brukaren och hälso- och sjukvården. En kontaktväg som riskerar att gå förlorad om samma möjlighet också ges utanför vården.

Det är uppenbart att den narkotikapolitik som Sverige fört behöver utvecklas i syfte att minska skadorna för den enskilde brukaren och dess anhöriga. Samtidigt finns det på olika platser i Sverige exempel på insatser som lyckats med detta, Kristdemokraterna ser att utredningen i huvuddrag samlar dessa och föreslår förändringar som kommer att bidra till detta. Samtidigt menar vi att det fortsatt är viktigt att arbeta förebyggande och för en minskad narkotikatillgång.

Ärendet

Narkotika är ett sammanfattande begrepp för naturliga eller syntetiska kemiska substanser med förmåga att genom effekter på det centrala nervsystemet påverka sinnestryck, stämningssläge eller beteende som att orsaka sömn, skapa hallucinationer eller ta bort smärta. Upprepad användning av narkotika leder till toleransutveckling, vilket innebär att det successivt behövs större och tätare intag för att nå den eftertraktade effekten.

För att hantera problemet kring narkotika globalt finns FN:s narkotikakonventioner, som Sverige förbundit sig att följa och som i syfte att skydda hälsan förbjuder all olaglig försäljning och handel med narkotika. Även om narkotikaanvändningen är mindre i Sverige än i de flesta andra europeiska länder (hälften) eller USA (en fjärdedel), är det ändå mellan en halv och en miljon svenskar som någon gång det senaste året använt narkotika. I åldrarna 30–44 år har andelen som använder narkotika dessutom ökat.

Utredningen föreslår hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skademinimering samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. Syftet med utredningen är att säkerställa att narkotikapolitiken är förenlig med kraven på evidensbaserad vård, beprövad erfarenhet och skademinimering samt att den utvecklas och anpassas till nutidens och framtidens utmaningar. För att främja vård- och stödmottagande och minska stigma behövs långsiktiga strategier. Det kan ske genom förbättrad tillgång till behandling, förebyggande av stigma och diskriminering samt information och utbildning.

Utredningens analyser, förslag och bedömningar

Den allvarligaste och mest påtagliga konsekvensen av narkotikaanvändning är för tidig död genom oavsiktlig förgiftning eller suicid. Sverige har en mindre användning av narkotika än jämförbara länder, men en hög dödlighet. Under tioårsperioden fram till 2022 avled cirka 900 personer per år vilket är en ökning av antalet individer.

Hög dödlighet vid skadligt bruk eller beroende

Regeringen uppmanas att:

- Anta ett program för att minska dödsfall till följd av narkotika- och läkemedelsförgiftningar samt komplettera regeringens vision med en konkret målsättning om att dödligheten ska ha minskat med minst 20 procent från 2022 års nivå fem år efter införandet av programmet.
- Uppdra åt Socialstyrelsen att analysera utvecklingen och situationen samt att leda genomförandet av och uppföljningen av ett nationellt program för att minska antalet dödsfall till följd av narkotika- och läkemedelsförgiftningar.

- Anta en särskild lag om hantering av läkemedel utanför hälso- och sjukvården som verkar som opioidantagonister. Därmed skulle även personer utanför hälso- och sjukvården kunna överlämna naloxon och administrera det i en akut situation.
- Uppdra åt Socialstyrelsen att utreda hur dödsfallsutredningar inom området kan utformas för att på sikt stärka kunskapen om vilka insatser som bör vidtas för att minska förgiftningsdödsfall till följd av narkotika eller läkemedel.

Regionerna uppmanas att:

- Intensifiera arbetet med att förskriva naloxon till personer som använder narkotika eller har recept på opioidläkemedel.

Förebyggande insatser

I utredningen föreslås att Folkhälsomyndigheten ges i uppdrag att utveckla ett kunskapsstöd i förebyggande arbete. Vidare föreslås att den pågående satsningen för ökat föräldrastöd som genomförs av Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd fortsätter. Syftet är att utveckla en jämlik och ökad tillgång till stöd i föräldraskapet samt att aktivt verka för att fånga upp de föräldrar som har störst behov. Det narkotikaförebyggande arbetet föreslås stärkas genom att regeringen antar ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga vilket kompletterar gällande ANDTS-målen (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar). Utredningen föreslår att Länsstyrelserna ges i uppdrag att stödja kommunerna i införandet av programmet.

Regioner och kommuner uppmanas att:

- Prioritera samordningen av det förebyggande arbetet mellan olika områden, och skapa en stabil struktur för detta.
- Säkra kunskap om narkotika, risk- och skyddsfaktorer samt hälsoeffekter i primärvården.
- Säkra rutiner för upptäckt, tidiga insatser och rutiner för vidare remittering i primärvården.
- Möjliggöra forskning och utveckling om metoder för att förebygga ogynnsam utveckling hos barn och unga.
- Långsiktigt stärka strukturen för arbetet med tidiga samordnade insatser till barn och unga (TSI).

Vård- och stödinsatser vid skadligt bruk eller beroende

Ansvar för att ge vård och stöd vid skadligt bruk eller beroende delas mellan kommunernas socialtjänst, regionernas hälso- och sjukvård, Statens institutionsstyrelse (SiS) och Kriminalvården. Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ges i uppdrag att bidra med ett kunskapsstöd om hur ungdomsmottagningar kan nå unga med riskbruk och att regeringen avsätter särskilda medel inom omställningen till

god och nära vård till upptäckt, tidiga insatser och effektiv samverkan mellan primärvård och specialiserad beroendevård.

Regioner och kommuner uppmanas att:

- Inom sina verksamheter tydliggöra hälso- och sjukvårdens ansvar för att behandla barns och ungas skadliga bruk eller beroende av narkotika, särskilt barn- och ungdomspsykiatri, samt att tillsammans med kommunerna samordna strukturen för omhändertagandet.
- Implementera befintliga kunskapsstöd, och genom regionala riktlinjer, stöd och ersättningsmodeller till vårdgivare styra mot en minskad förskrivning av narkotikaklassade läkemedel och en utveckling av ändamålsenligt stöd till patienter.

Läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO)

Regeringen uppmanas att:

- Ge Socialstyrelsen i uppdrag att revidera de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende, kunskapsstödet för LARO samt föreskriften om LARO för att främja god, jämlik, tillgänglig och säker vård. Att LARO innebär både skadereducering, behandling och rehabilitering behöver tydligt framgå. Den snabba kunskapstillväxten inom området motiverar en beredskap att uppdatera vägledningar och föreskrifter.
- Ge Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra nödvändiga åtgärder för att genom patientregistret kunna identifiera och följa vilka patienter som är ordinerade LARO samt vilka läkemedel som används.

Regionerna uppmanas att:

- Utredda förutsättningarna för kostnadsfrihet för LARO-behandling och läkemedel under behandlingens första år.
- Inom ramen för nationellt programområde psykisk hälsa ta fram ett personcentrerat vårdförlopp för opioidberoende med fokus på LARO.
- Erbjuder fler patienter tillgång till LARO och öka efterlevnaden till nationella riktlinjer, genom att huvudmännen främjar samverkan mellan vårdnivåer och implementering av ny kunskap för att öka tillgängligheten.

Socialtjänstens insatser

Skadligt bruk eller beroende leder till svårigheter att behålla familj, arbete och bostad, vilket i sin tur leder till behov av sociala insatser. Utredningen beskriver olika behandlingsmetoder och insatser för personer med skadligt bruk eller beroende. Fokus är för kommunernas del på psykologiska och psykosociala metoder, men utredningen berör även insatser för anhöriga och insatser som rör boende och annat.

Hemlöshet bidrar till låg livskvalitet och ökar risken för ohälsa. Bostadsfrågan är därför en viktig del av kommunernas skadereducerande verksamhet. En framgångsrik metod som tillämpas av en femtedel av kommunerna är Bostad först som är en modell som erbjuder en kombination av bostad och boendestöd utan krav på total drogfrihet.

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ges i uppdrag att dels kartlägga olika typer av boendeformer utifrån olika lagstiftningar för personer med skadligt bruk eller beroende, dels utreda behovet av vägledning inom området för att skapa mer enhetlig tillämpning av regelverket i Sverige. I arbetet ska särskilt beaktas hur boende för personer med samtidigt skadligt bruk eller beroende och våldsutsatthet kan säkerställas.

Statens institutionsstyrelse (SiS)

Utredningen föreslår att det i Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) och Socialtjänstlagen (SoL) regleras så att en så kallad samordnad individuell plan (SIP) även ska upprättas när en person vårdas med stöd av LVM, och Statens institutionsstyrelse (SiS) bedömer att det behövs för att personen ska få sina behov tillgodosedda.

Kriminalvården

En relativt stor andel av Kriminalvårdens klienter har ett skadligt bruk eller beroende av narkotika varav många är opioidberoende. Utredningen föreslår att Kriminalvården ges möjlighet att kalla regionen och/eller kommunen till så kallad samordnad verkställighetsplanering. Om det finns behov av vård- och stödinsatser efter frigivningen ska det framgå vilken huvudman som övertar ansvaret efter verkställighetens slut.

Regioner och kommuner uppmanas att:

- Fortsätta arbetet med att utveckla SIP. Regionerna och kommunerna ska kompenseras ekonomiskt för det nya åtagandet att delta i samordnad verkställighetsplanering med Kriminalvården.
- Kommuner och Regioner (SKR) ska få medel genom en överenskommelse för att fortsatt stödja implementeringen av SIP samt att implementera samordnad verkställighetsplanering.

Den rättsvårdande processen

Utredningen har inte lämnat förslag inom straffrättens område. Utredningen har dock på flera olika sätt försökt identifiera hur möjligheten till vård och stöd kan stärkas inom ramen för gällande rätt och tagit fram följande uppmaningar till regeringen att:

- Ge Socialstyrelsen och Polismyndigheten i uppdrag att i samråd med Brå och SKR ta fram en vägledning för hur barn och unga under 21 år som misstänks för narkotikabrott kan erbjudas vård och stöd när det finns ett sådant behov.

- Ge Polismyndigheten i uppdrag att se över hur myndigheten använder rapporttefergift vid misstanke om eget bruk och innehav för eget bruk av narkotika, och vid behov ta fram föreskrifter eller vägledning angående hur rapporttefergift ska användas.
- Överväga att initiera en översyn av narkotikastrafflagen och påföljderna vid narkotikabrott för att bland annat utreda hur lagen påverkar de medicinska och sociala skadeverkningarna, och om personer med skadligt bruk eller beroende erbjuds vård- och omsorgsinsatser i tillräcklig omfattning.

Skadereducerande insatser

För att värna liv och hälsa för dem som systemet inte når med insatser för att förebygga eller komma från skadligt bruk eller beroende, kan insatser erbjudas för att så långt möjligt minska de direkt och indirekt skadliga effekterna. Dessa brukar sammanfattas under begreppet skadereducerande insatser. Det finns flera sådana på olika nivåer, där de mest kända är; akutläkemedel för att förhindra död genom överdos (exempelvis naloxon), läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO), insatser för att förebygga infektioner och andra kroppsliga sjukdomar samt insatser för att förbättra den sociala situationen, till exempel boende eller sysselsättning. Den omedelbara målsättningen är vid skadereducerande insatser normalt inte att personen ska sluta använda narkotika, utan att personen ska få hjälp att överleva och ha god hälsa, vilket också är en förutsättning för att senare hjälpa personen att bli drogfri.

Regeringen uppmanas i utredningen att definiera det skadereducerande perspektivet som ”insatser, program och policyer som utan krav på drogfrihet syftar till att minska de hälsomässiga, sociala och ekonomiska skadorna av narkotikaanvändning för individer och samhället, samt att öka livskvaliteten för enskilda”. Utredningen uppmanar även landets regioner och kommuner att utöka utbudet av lågtröskelverksamheter som kan erbjuda flera skadereducerande och hälsofrämjande insatser samtidigt.

Sprututbyten och tillgång till sterila sprutor och kanyler

En av de viktigaste skadereducerande insatserna är sprututbyten. Det har en direkt effekt genom att minska cirkulationen i samhället av osterila injektionsverktyg, vilket minskar smittsamma sjukdomar. Men sprututbytesverksamheter har också en betydande indirekt hälsoeffekt, genom att de erbjuder en kontaktpunkt med möjlighet till information, dialog, prevention och stöd för att motivera till annan behandling. På grund av skillnader i synen på skadereducerande insatser har det under många år saknats sprututbytesverksamhet i många regioner, men under 2023 ska alla regioner ha startat sådan verksamhet. I utredningen uppmanas regeringen att ändra lagen om utbyte av sprutor och kanyler så att syftet även omfattar uppgiften att främja psykisk och fysisk hälsa. Tillståndskravet ska ersättas med en anmälningsplikt. Även fortsatt ska åldersgränsen för verksamheten som är 18 år gälla, men utredningen föreslår att

även yngre personer, om särskilda skäl föreligger, ska kunna ta del av verksamheten. Kravet på återlämning av sprutor och kanyler föreslås att tas bort och ersättas med skrivningar om att verksamheten ska främja återlämning av sprutor och kanyler. Utredningen föreslår även att lagstiftningen ska ändras så att det inte längre ska vara förbjudet att sälja sprutor och kanyler på apotek.

Information om narkotika till användare

Personer som använder narkotika söker saklig information om både effekter, skadeverkningar och risker med narkotikaanvändning. Utredningen uppmanar regeringen att ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att tillsammans med civilsamhället och målgruppen utreda bästa sätt för att ta fram och sprida upplysningar om olika substanser och värderingsfri information om risker till personer som använder narkotika.

Anhörigas situation

Anhöriga och närstående till personer med skadligt bruk eller beroende har en viktig roll. Utredningen uppmanar därför regeringen att ge Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka) ett särskilt uppdrag att bygga upp kunskap om anhöriga till personer med skadligt bruk eller beroende och/eller samsjuklighet. Utredningen anser också att en nationell stömlinje för bland annat anhöriga bör inrättas. Socialtjänstens ansvar för stöd till anhöriga till en person med skadligt bruk eller beroende av narkotika behöver tydliggöras. Vidare föreslår utredningen att ge den pågående utredningen *Ett starkt stöd till anhöriga till långvarigt eller allvarligt sjuka* i tilläggsdirektiv att överväga om patientlagen kan ändras så att hälso- och sjukvården blir skyldig att erbjuda utbildning till enskilda och anhöriga om bland annat beroendesjukdomar, samt att det övervägs om SoL ska kompletteras med en bestämmelse om att ett barns behov av information särskilt ska beaktas om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet bor varaktigt med har skadligt bruk eller beroende. Utredningen föreslår att regioner och kommuner uppmanas att inkludera anhöriga till personer med skadligt bruk eller beroende i de regionala överenskommelserna inom området skadligt bruk eller beroende.

Insatser för att öka kunskap och kompetens

Utredningen anser att det är av stor vikt att inte enbart planera för insatser, utan också för hur kunskap, kompetens och kunskapsutveckling säkerställs. Grundutbildningar för socionomer, psykologer, läkare, sjuksköterskor och andra yrkesgrupper som möter personer med skadligt bruk eller beroende eller deras anhöriga, bör förmedla grundläggande kunskap om hur förebyggande, stödjande, behandlande och skadereducerande arbete mot skadligt bruk eller beroende och samsjuklighet bör bedrivas. I utbildningen bör också innebörden och konsekvenserna av skadligt bruk eller beroende och samsjuklighet ingå.

Regeringen uppmanas att:

- Komplettera Socialstyrelsens instruktion så att myndigheten får ett tydligare och samlat ansvar, sektorsansvar, för genomförande av de nationella ANDTS-målen (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar) om vård, stöd och skadereducering med anknytning till Socialstyrelsens verksamhetsområde. Det innebär ansvar för att följa, analysera och rapportera om insatser och utfall i hälso- och sjukvård samt socialtjänst avseende skadligt bruk eller beroende. Vidare ska myndigheten vara stödjande och pådrivande i förhållande till berörda aktörer. Myndigheten ska också kunna initiera forskning av relevans för att kunna utföra sitt uppdrag.
- Tydliggöra insatser inom området stöd, vård och skadereducering vid skadligt bruk eller beroende i överenskommelser med SKR.
- Uppdra åt Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) att, i dialog med andra relevanta myndigheter, utreda hur ett nationellt forskningscentrum kan inrättas för prevention, vård, stöd och skadereducering inom ANDTS-området, utreda förutsättningarna för att inrätta en tvärvetenskaplig forskningsskola inom området samt utreda och föreslå en rimlig nivå för statlig forskningsfinansiering inom ANDTS-området för att gradvis närma sig en nivå för ändamålet i paritet med andra jämförbara OECD-länder.
- Ge Nationella vårdkompetensrådet i uppdrag att ta fram förslag för att säkra framtidens kompetensförsörjning inom prevention, behandling och skadereducering vid skadligt bruk eller beroende.
- Ge Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en förstudie om behov av och förutsättningar för kunskapsförstärkning om skadligt bruk eller beroende för personal inom hälso- och sjukvården och vid behov socialtjänsten, samt föreslå hur relevanta utbildningar med fokus på fortbildning kan utformas.
- Överväga att tillsammans med övriga nordiska länder initiera ett nordiskt samarbete om vård, stöd och skadereducering vid skadligt bruk eller beroende av narkotika där kunskapsutveckling och forskning sprids genom representanter från relevanta myndigheter och forskningsföreträdare.

Kostnader och samhällsekonomisk konsekvenser

Utredningens bedömning är förslagen inte innebär några nya uppgifter för huvudmännen, utan att det rör sig om förtydliganden eller omfördelning av uppgifter inom en huvudmans verksamhet. Ett av förslagen i utredningen får dock konsekvenser för den kommunala självstyrelsen. Det handlar om den skyldighet som

föreslås för kommun och region att medverka vid samordnad

verkställighetsplanering som initieras av Kriminalvården. Utredningen föreslår att kommunerna kompenseras för det nya åtagandet i enlighet med finansieringsprincipen.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Järva stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 8 april 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret har tagit del av Socialdepartementets remiss och svarar utifrån ett kommunalt perspektiv och har valt att främst bemöta de förslag och bedömningar som har en påverkan på socialtjänstens arbete i staden. Alla stockholmare ska utvecklas utifrån sina förutsättningar, känna sig trygga och ha en bra livskvalitet. Det som framförs i betänkandet har främst koppling till kommunfullmäktiges mål 1.3 Stockholms stad ska ge stöd och omsorg där behoven är som störst.

Stadsledningskontoret ser att utredningens förslag och bedömningar innehåller såväl förebyggande insatser som vård- och stödinsatser som skadereducerande insatser. Stadsledningskontoret är positiv till en förändring av samhällets insatser till målgruppen med beroende och anser att flera av utredningens förslag går i linje med stadens befintliga arbete.

Hög dödlighet vid skadligt bruk eller beroende

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till utredningens förslag om att även personer utanför hälso- och sjukvården ska kunna överlämna och administrera naloxon i en akut situation. Stadsledningskontoret ser att detta främst kan komma att beröra personal som kommer i kontakt med målgruppen på stadens akut- och stödboenden, öppenvårdsverksamheter och uppsökande verksamheter.

Förebyggande insatser

Utredningens fokus när det gäller förebyggande insatser är att statliga myndigheter ska få ett tydligare och mer omfattande uppdrag kopplat till att säkerställa kvaliteten på den information som finns om narkotikaförebyggande arbete, stöd till föräldrar och kunskap om hälsoeffekter kopplat till de vanligaste narkotiska substanserna. Stadsledningskontoret är positiv till detta och ser att det kan bidra till en kvalitetssäkring av stadens förebyggande arbete. Ett tidigt stöd ökar möjligheten till att förhindra mer ingripande vård och omsorgsinsatser till personer i behov av stöd.

Vård- och stödinsatser vid skadligt bruk eller beroende

Stadsledningskontoret ser positivt på förslaget om att i hälso- och sjukvårdslagen tydliggöra hälso- och sjukvårdens ansvar för att samordna vården för barn eller unga som inte fyllt 21 år när det finns ett sådant behov. Kontorets instämmer i utredningens bedömning att detta förslag möjliggör en mer effektiv och samordnad vård och omsorg för barn och unga med ett skadligt bruk eller beroende. Det möjliggör även

att i ett tidigt skede fånga upp barn och unga som inte hunnit utveckla ett skadligt bruk eller beroende.

Läkemedelassisterad behandling vid opioidberoende (LARO)

Stadsledningskontoret ser positivt på utredningens förslag om att Socialstyrelsen ges i uppdrag att revidera de föreskrifter och riktlinjer som myndigheten tidigare tagit fram om LARO. Stadsledningskontoret instämmer i att det tydligt bör framgå att LARO är såväl skadereducering som behandling och rehabilitering. Socialtjänstens erfarenheter av samverkan kring LARO-patienter är att det inom gruppen även förekommer personer med en social utsatthet som ofta kan innebära ett behov av samtidigt stöd från kommunen. Stadsledningskontoret vill därför understryka vikten av samverkan mellan region och kommun och en gemensam planering för de personer som är i behov av LARO och har en social utsatthet.

Socialtjänstens insatser

Stadsledningskontoret är positiv till utredningens förslag om att kartlägga olika typer av boendeformer för personer med skadligt bruk eller beroende och ser även ett behov av en vägledning inom området för att skapa mer enhetlig tillämpning av regelverket i Sverige. För att tillgodose målgruppens behov ser stadsledningskontoret att det behöver finnas boenden med fokus på drogfrihet och boenden med en mer skadereducerande ansats, såväl i lägenhetsform som i mer kollektiva boendeformer. Stadsledningskontoret anser vidare att en kartläggning och vägledning även behövs för andra typer av vård- och stödinsatser såsom exempelvis behandling i öppenvård, boendestöd, case management och sysselsättning.

Statens institutionsstyrelse (SiS)

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till utredningens förslag om att även SiS ska ges möjlighet att initiera SIP med region och kommun. För att underlätta för samtliga inblandade parter att delta i dessa möten menar stadsledningskontoret att ett utvecklingsområde är att se över de digitala förutsättningarna för att genomföra säkra möten. Det är dock av stor vikt att det inte endast blir digitala möten

Kriminalvården

Stadsledningskontoret är positiva till utredningens förslag om att Kriminalvården ska ges möjlighet att kalla till en samordnad verkställighetsplanering. I likhet med personer som vårdas enligt LVM är personer som avtjänar fängelsestraff ofta i behov av samordnade vård- och stödinsatser efter frigivning. Denna planering behöver påbörjas under tiden som personen är på anstalt och med framförhållning så att det finns möjlighet att genomföra en samordnad planering där de olika huvudmännens ansvar tydligt framgår. Stadsledningskontoret instämmer med utredningen i att kommunerna behöver kompenseras ekonomiskt för det nya åtagandet. Även här ser stadsledningskontoret ett behov av att utveckla förutsättningarna för säkra digitala möten.

Den rättsvårdande processen

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till utredningens bedömningar om att Polismyndigheten bör ges i uppdrag att se över hur myndigheten använder rapporteftergift vid misstanke om eget bruk och innehav för eget bruk av narkotika samt att åtalsunderlåtelse även bör kunna övervägas för personer som är i behov av hälso- och sjukvård i form av beroendevård. Kontoret ser dock att detta kan innebära att fler personer med skadligt bruk eller beroende hänvisas till socialtjänsten och hälso- och sjukvården för vård- och stödinsatser. Detta kan medföra en kostnadsökning för socialtjänsten. Stadsledningskontoret ser vidare positivt på förslaget i utredningen om att ta fram en vägledning för hur barn och unga under 21 år som misstänks för narkotikabrott kan erbjudas vård och stöd när det finns ett sådant behov. Detta då tidiga insatser har en god förebyggande effekt.

Skadereducerande insatser

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till utredningens förslag till definition av det skadereducerande perspektivet. Det är av stor vikt att ha en gemensam definition av skadereducering, för att skapa en samstämmighet i skadereducerande metoder. Kontoret saknar dock en tydligare vägledning kring vad perspektivet innebär för socialtjänstens insatser.

Sprututbyten och tillgång till sterila sprutor och kanyler

Socialtjänsten i staden har god erfarenhet av samarbete med länets sprututbytesmottagningar och stadsledningskontoret ser generellt positivt på sänkta trösklar till sprututbyte. Stadsledningskontoret ser dock att ett borttagande från krav på återlämning av använda injektionsverktyg kan sänka tröskeln för personer som vill besöka verksamheten. Stadsledningskontorets mening är vidare att regionen ska samverka med staden där verksamheten bedrivs gällande trygghet i närområdet, då sprutor och kanyler som inte lämnas in ibland kan lämnas i till exempel parker och på gårdar i närmiljön. Ett sådant samarbete är av stor vikt för att bidra till det trygghetsskapande arbetet i närområdet.

Anhörigas situation

Stadsledningskontoret är positiv till utredningens förslag om att tydliggöra socialtjänstens ansvar för stöd till anhöriga till personer med skadligt bruk eller beroende och att det är av stor vikt är att det finns vägledning och kunskapsunderlag på området. Vidare ställer sig stadsledningskontoret positiv till utredningens förslag om förändring i patientlagen för att tydliggöra hälso- och sjukvårdens ansvar för utbildning till anhöriga och information till barn som anhöriga. Kontoret är vidare positiv till utredningens förslag om att regeringen ska inkludera anhöriga till personer med skadligt bruk eller beroende i den nationella anhörigstrategin samt se över hur anhörigfrågor kan stärkas i olika strategier och statsbidrag som riktas till huvudmännen inom områden som god och nära vård, psykisk hälsa och suicidprevention och ANDTS-strategin. Gällande socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens stöd till barn som anhöriga ser stadsledningskontoret behov av ett

förtydligande hur detta ska hanteras om vårdnadshavaren/vårdnadshavarna inte ger sitt samtycke till att kontakt tas med barnet.

Avslutningsvis vill stadsledningskontoret särskilt lyfta att samverkan med regionen är avgörande i arbetet med målgruppen med skadligt bruk och beroende. Det medför att insatserna behöver samordnas för att möta individens hela situation i tillfrisknandet. Därför anser stadsledningskontoret att utredningens förslag om samordnad verkställighetsplanering som Kriminalvården ska ansvara för och som Statens institutionsstyrelse även kan initiera är särskilt viktigt så att dessa personer kan identifieras och får en ingång till både regionen och till socialtjänstens stöd och insatser.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att Socialdepartementets remiss *Narkotikautredningen – Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus* besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 mars 2024 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Ersätтарыtrande av Maurice Forslund (KD), se Reservationer m.m.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 6 mars 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har i detta tjänsteutlåtande valt att främst bemöta de förslag och bedömningar som har en påverkan på socialtjänstens arbete i Stockholms stad. Förvaltningen ställer sig överlag positiv till de förslag och bedömningar som lämnas i utredningen, men efterfrågar i vissa avseenden förtydliganden och utveckling av resonemangen liksom strategier för implementering. Förvaltningen ser att utredningens förslag och bedömningar innehåller såväl förebyggande insatser som vård- och stödinsatser och skadereducerande insatser och att samtliga dessa perspektiv och förhållningssätt behövs i den narkotikapolitiska frågan. Förvaltningen ser att förslagen och bedömningarna bör beaktas tillsammans med de förslag som lämnas i Samsjuklighetsutredningens delbetänkande och slutbetänkande likväl de förslag som lämnas i Hållbar socialtjänst. En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47). Hög dödlighet vid skadligt bruk eller beroende

I utredningen framgår att Sverige har en mindre användning av narkotika än jämförbara länder men en hög dödlighet. Förvaltningen ser att det är angeläget att dödligheten minskar och ställer sig därför positiv till utredningens förslag om att anta ett program för att minska dödsfall till följd av narkotika- och läkemedelsförgiftningar. Vidare är förvaltningens mening att det är bra att utredningen föreslår en konkret målsättning för minskning av dödligheten, då det blir uppföljningsbart. Förvaltningen ställer sig även positiv till utredningens förslag om

att även personer utanför hälso- och sjukvården ska kunna överlämna naloxon och administrera det i en akut situation. Förvaltningen ser att detta främst kan komma att beröra personal som kommer i kontakt med målgruppen på stadens akut- och stödboenden, öppenvårdsverksamheter och uppsökande verksamheter.

Förebyggande insatser

Utredningens fokus när det gäller förebyggande insatser är att statliga myndigheter ska få ett tydligare och mer omfattande uppdrag kopplat till att säkerställa kvaliteten på den information som finns om narkotikaförebyggande arbete, stöd till föräldrar och kunskap om hälsoeffekter kopplat till de vanligaste narkotiska substanserna. Förvaltningen är positiv till detta och ser att det kan bidra till en kvalitetssäkring av stadens förebyggande arbete. Ett tidigt stöd ökar möjligheten till att förhindra mer ingripande vård- och omsorgsinsatser till personer i behov av stöd.

I utredningens föreslås att ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga antas för att konkretisera delar av ANDTS-strategins mål, samt att länsstyrelserna ska få i uppdrag att stötta kommunerna i genomförandet. Förvaltningen är positiv till detta men vill understryka vikten av det förebyggande arbetet mot exempelvis tobak och nikotin eller alkohol, dopning och spel om pengar inte bortprioriteras på grund av en tonvikt på narkotika. Av utredningen framgår inga planer på att öka resurserna för kommunerna att utföra arbetet enligt detta program. Förvaltningen menar att detta riskerar påverka det breda ANDTS-förebyggande arbetet då de resurser som finns för samordning av det förebyggande arbetet inom stadsdelsnämnderna kommer att fokuseras på narkotika. I förslagen föreslås kommunen strukturera sitt förebyggande arbete så att det samordnas mellan olika områden, något som ligger i linje med stadens ANDTS-program och även andra styrdokument i staden.

I utredningen beskrivs att det är en stor andel kommuner som inte har någon narkotikapolicy i gymnasieskolan och ett förslag är att Skolverket tillsammans med Folkhälsomyndigheten ska ta fram en vägledning för hur skolhuvudmännen ska kunna utforma policy och handlingsplaner inom ramarna för det systematiska kvalitetsarbetet. En policy och handlingsplan bör beskriva skolans kunskapsbaserade narkotikaförebyggande arbete och tydliggöra rutiner för samverkan och kunskapsbaserade insatser som ska vidtas när en elev använder narkotika. Förvaltningen vill betona vikten av att det narkotikaförebyggande arbetet inte bara når barn och unga i kommunala skolor utan att det blir ett tydliggjort ansvar även för fristående skolor. När utredningen menar att det inte går att utforma centrala program som ska användas i alla skolor, utan att det behöver utformas med hänsyn till lokal kontext vill förvaltningen understryka behovet av att samtliga skolor agerar i frågan.

Vård- och stödinsatser vid skadligt bruk eller beroende

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag om att MyVA ges i uppdrag att utveckla en modell för uppföljning av vård- och stöd för personer med skadligt bruk eller beroende och att förvaltningen av modellen sköts av Socialstyrelsen. Att

Socialstyrelsen föreslår få i uppdrag att utveckla övergripande indikatorer med fokus på hälsoutfall av vården och dess tillgänglighet för personer med skadligt bruk eller beroende, bedömer förvaltningen underlättar uppföljning på såväl lokal som nationell nivå.

Vidare ställer sig förvaltningen positiv till utredningens bedömning om att individdata och personnummerbaserad statistik bör införas för socialtjänstens verksamheter samt att innehållet och redovisningen av uppgifterna inom Socialstyrelsens Öppna jämförelser av missbruks- och beroendevård utvecklas för att bättre stödja kommunernas uppföljning av verksamheterna. Förvaltningen ser att frågan om utökad individdata och personnummerbaserad statistik hänger samman med pågående uppdrag till Socialstyrelsen att analysera kommunernas förutsättningar och behov inför införandet av en socialtjänstdataregisterlag.⁴ Förvaltningen vill dock påtala att det behöver finnas verksamhetsstöd som möjliggör för socialtjänsten att på ett enkelt sätt ta fram den statistik som efterfrågas.

Förvaltningen ställer sig även positiv till utredningens bedömning om att ASI-intervjuer bör tillgängliggöras på ett mer systematiskt och kontinuerligt sätt. Detta då det möjliggör lokal verksamhetsutveckling och riktade insatser till personer med skadligt bruk eller beroende.

Förvaltningen ser positivt på förslaget att särskilda medel avsätts inom omställningen till god och nära vård då en mer tillgänglig, närmare vård tillsammans med nya arbetssätt kan innebära att resurserna inom vård och omsorg används bättre och därmed räcker till fler.

Vidare ser förvaltningen positivt på förslaget om att i hälso- och sjukvårdslagen (2017:370), HSL, tydliggöra hälso- och sjukvårdens ansvar för att samordna vården för barn eller unga som inte fyllt 21 år när det finns ett sådant behov. Förvaltningen instämmer i utredningens bedömning att detta förslag möjliggör en mer effektiv och samordnad vård och omsorg för barn och unga med ett skadligt bruk eller beroende. Det möjliggör även att i ett tidigt skede fånga upp barn och unga som inte hunnit utveckla ett skadligt bruk eller beroende.

I utredningen lyfts arbetet med integrerad vård för barn och unga där region och socialtjänst samverkar i form av så kallade Mini Maria-mottagningar och att dessa bör byggas ut över landet. Socialtjänstens erfarenhet av det arbete som bedrivs i integrerad vård i form av Mini Maria är att det i dagsläget inte alltid är tydligt om det är BUP eller Mini Maria som ska ha det långsiktiga behandlingsansvaret för unga med skadligt bruk eller beroende samt samsjuklighet. Förvaltningen är positiv till utredningens förslag att se över hur dokumentation kan delas mellan huvudmännen i integrerade vårdverksamheter.

I utredningen framgår att personer med skadligt bruk eller beroende av narkotika ofta är socialt utsatta och i behov av särskilda vård- och stödinsatser. Särskilt sårbara grupper som omnämns är flickor och kvinnor, hbtqi-personer, klienter på anstalt eller personer som utför sex mot ersättning. Vidare finns en bedömning i utredningen om

att regioner och kommuner bör säkerställa att alla, oavsett könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning, ges tillgång till vård och stöd av god kvalitet. Socialstyrelsens pågående uppdrag att inhämta kunskaper om och analysera vården och stödet för flickor och kvinnor med skadligt bruk eller beroende kan enligt utredningen bidra till nödvändig utveckling inom området och lyfter att ett hbtqi-perspektiv bör inkluderas. Förvaltningen hade gärna sett att samtliga sårbara grupper fångades upp i Socialstyrelsens pågående arbete.

Läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO)

Förvaltningen ser positivt på utredningens förslag om att Socialstyrelsen ges i uppdrag att revidera de föreskrifter och riktlinjer som myndigheten tidigare tagit fram om LARO. Förvaltningen instämmer i att det tydligt bör framgå att LARO är såväl skadereducering som behandling och rehabilitering. Vidare ställer sig förvaltningen positiv till att regionerna uppmanas att utreda förutsättningarna för kostnadsfrihet för LARO-behandling och läkemedel under behandlingens första år samt erbjuda fler patienter tillgång till LARO med egenremiss och öka efterlevnaden till nationella riktlinjer. Förvaltningen ser att kostnadsfrihet för LARO-behandling ökar tillgängligheten till nödvändig vård och underlättar för de personer som annars skulle behöva ansöka om ekonomiskt bistånd för kostnaden. I Stockholm är det redan i dagsläget möjligt med egenremiss till LARO.

Socialtjänstens erfarenheter av samverkan kring LARO-patienter är att det inom gruppen även förekommer personer med en social utsatthet som ofta kan innebära ett behov av samtidigt stöd från kommunen. Förvaltningen vill därför understryka vikten av samverkan mellan region och kommun och en gemensam planering för de personer som är i behov av LARO och har en social utsatthet. Det är därför positivt att det i utredningen föreslås att avsätta medel i någon av de överenskommelser som tecknas mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Socialtjänstens insatser

Skadligt bruk och beroende är ett komplext fenomen och de personer som kommer i kontakt med socialtjänsten till följd av skadligt bruk eller beroende skiljer sig åt i en mängd avseenden som har betydelse för valet av insats. Det är vanligt att flera insatser behöver pågå samtidigt och samordnat. Både internt från olika enheter och verksamhetsområden inom socialtjänsten men även externt med andra huvudmän och civilsamhället. Det kan handla om insatser som syftar till nykter- och drogfrihet men även skadereducerande insatser.

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag om att kartlägga olika typer av boendeformer för personer med skadligt bruk eller beroende och ser även ett behov av en vägledning inom området för att skapa mer enhetlig tillämpning av regelverket i Sverige. För att tillgodose målgruppens behov ser förvaltningen att det behöver finnas boenden med fokus på drogfrihet och boenden med en mer skadereducerande ansats, såväl i lägenhetsform som i mer kollektiva boendeformer.

Förvaltningen ser dock att en kartläggning och vägledning även behövs för andra typer av vård- och stödinsatser såsom exempelvis behandling i öppenvård, boendestöd, case management och sysselsättning.

Statens institutionsstyrelse (SiS)

Under LVM-vården har socialtjänsten det övergripande vårdansvaret för den enskilde medan SiS har det omedelbara behandlingsansvaret. LVM-vården ska ses som en del i en längre behandling och är en utgångspunkt för motivationsarbete och planering av vård- och stödinsatser som i de flesta fall behöver fortsätta även efter avslutad LVM-vård. Perioden direkt efter att en institutionsvistelse har avslutats är kritisk. Den innebär stor risk för återfall och i vissa fall även i överdoser som kan resultera i dödsfall. En noggrann planering för eftervård är därför av stor betydelse. Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag om att även SiS ska ges möjlighet att initiera SIP med region och kommun. För att underlätta för samtliga inblandade parter att delta i SIPmöten menar förvaltningen att ett utvecklingsområde är att se över de digitala förutsättningarna för att genomföra säkra möten.

Kriminalvården

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag om att Kriminalvården ska ges möjlighet att kalla till en samordnad verkställighetsplanering. I likhet med personer som vårdas enligt LVM är personer som avtjänar fängelsestraff ofta i behov av samordnade vård- och stödinsatser efter frigivning. Denna planering behöver påbörjas under tiden som personen är på anstalt och med framförhållning så att det finns möjlighet att genomföra en samordnad planering där de olika huvudmännens ansvar tydligt framgår. Förvaltningen ser dock att även andra myndigheter såsom Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen är viktiga samarbetsparter i en verkställighetsplanering. Förvaltningen instämmer i att kommunerna ska kompenseras ekonomiskt för det nya åtagandet som förslaget innebär. Även här ser förvaltningen ett behov av att utveckla förutsättningarna för säkra digitala möten.

Den rättsvårdande processen

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens bedömningar om att Polismyndigheten bör ges i uppdrag att se över hur myndigheten använder rapporteftergift vid misstanke om eget bruk och innehav för eget bruk av narkotika samt att åtalsunderlåtelse även bör kunna övervägas för personer som är i behov av hälso- och sjukvård i form av beroendevård. Förvaltningen ser dock att detta kan innebära att fler personer med skadligt bruk eller beroende hänvisas till socialtjänsten och hälso- och sjukvården för vård- och stödinsatser. Detta kan medföra en kostnadsökning för socialtjänsten.

I utredningen återfinns även en bedömning om att kontraktsvård alltid bör övervägas för personer med ett skadligt bruk eller beroende av narkotika, när de begår brott för vilket påföljden är fängelse, och när förutsättningarna i övrigt är uppfyllda. Förvaltningen instämmer i utredningens bedömning men vill understryka att kontraktsvård bör vara förbehållet personer med en beroendeproblematik, det vill

säga att det inte rör sig om en tillfällig användning. Vidare efterfrågar förvaltningen att det tas fram nationellt stöd för socialtjänstens handläggning av kontraktsvård.

Förvaltningen ser positivt på förslaget i utredningen om att ta fram en vägledning för hur barn och unga under 21 år som misstänks för narkotikabrott kan erbjudas vård och stöd när det finns ett sådant behov. Detta då tidiga insatser har en god förebyggande effekt. Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens bedömning om en översyn av narkotikastrafflagen och påföljderna vid narkotikabrott. Syftet med översynen är bland annat utreda hur lagen påverkar de medicinska och sociala skadeverkningarna och om personer med skadligt bruk eller beroende erbjuds vård- och omsorgsinsatser i tillräcklig omfattning. I utredningen lyfts att den relativt höga återfallsfrekvensen i narkotikabrott kan tyda på att nuvarande påföljd för narkotikabrott inte leder till en individualpreventiv effekt i den utsträckning som är önskvärd, varför utredningen ser behov av att mer grundligt även utreda den individualpreventiva effekten av narkotikalagstiftningen. I rapporten *Bruk och straff* konstateras att Sverige trots en restriktiv narkotikalagstiftning med målet ”ett samhälle fritt från narkotika” har en ökning av narkotikadödlighet sedan 1980-talet och att en liknande ökning även kan ses i antal personer vårdade i slutenvård med narkotikadiagnos.⁹

Skadereducerande insatser

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag till definition av det skadereducerande perspektivet. Detta då det är av vikt att ha en gemensam definition av skadereducering för att skapa en samstämmighet i skadereducerande metoder. Förvaltningen saknar dock en tydligare vägledning kring vad perspektivet innebär för socialtjänstens insatser. En förhoppning är att detta kommer att förtydligas i de Nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende¹⁰ i och med utredningens förslag om att Socialstyrelsen ska uppdatera dessa med insatser, metoder eller arbetssätt som syftar till skadereducering enligt den föreslagna definitionen.

I utredningen framförs förslag om att ändra målet för narkotikapolitiken som helhet från ”ett samhälle fritt från narkotika” till ”ett samhälle med minskade skador av narkotika”. Utredningens förslag ligger i linje med förslagen i den nya socialtjänstlagen om att arbeta uppsökande och utöka lågtröskelalternativ. Förvaltningen instämmer i utredningens bedömning av att det inte finns något motsatsförhållande mellan å ena sidan en restriktiv och folkhälsobaserad narkotikapolitik och å andra sidan en politik för att minska skador till följd av narkotikaanvändning. Därför menar förvaltningen att visionen fortsatt bör vara att sträva efter ett samhälle fritt från narkotika.

I utredningen föreslås att frågan om brukarum och drug checking ska ingå inom ramen för en eventuell översyn av narkotikastrafflagen. Förvaltningen ställer sig positiv till att frågan utreds vidare givet de positiva resultat på minskad smittspridning som uppnåtts inom landets sprututbytesverksamheter samt hur dessa har en motiverande funktion för den enskilde till att ta emot stöd och behandling.

Förvaltningen är enig i utredningens bedömning kring behovet av att utöka utbudet av lågröskelverksamheter som kan erbjuda flera skadereducerande och hälsofrämjande insatser samtidigt. Förvaltningen vill dock påtala vikten av samhällsplanering och att lokalisering av dessa verksamheter görs med hänsyn till näraliggande miljö.

Vidare ställer sig förvaltningen positiv till utredningens förslag om att systematiskt kartlägga huruvida omotiverade krav på drogfrihet, eller krav kopplade till påbörjad behandling för att ta del av andra insatser, finns i vård- och stödverksamheter till personer med skadligt bruk eller beroende av narkotika. Detta då personer i målgruppen ofta är i behov av samordnade och parallella insatser som personer inte erbjuds med anledning av krav på drogfrihet.

Utifrån rådande ekonomiska utmaningar inom välfärdssektorn instämmer förvaltningen i utredningens bedömning att det behöver avsättas medel för att stimulera kunskapsutveckling inom området så att kommuner och regioner kan genomföra och utvärdera pilotverksamheter och samverkansformer för att stärka det skadereducerande arbetet.

Sprututbyten och tillgång till sterila sprutor och kanyler

Socialtjänsten i Stockholms stad har god erfarenhet av samarbete med länets sprututbytesmottagningar och förvaltningen ser generellt positivt på sänkta trösklar till sprututbyte. I Socialstyrelsens utvärdering av sprututbytesverksamheter år 2019 och genomgång av data från Addiction Severity Index (ASI) framkommer bland annat att det finns ett positivt samband mellan om en person varit i kontakt med en sprututbytesverksamhet och samtidigt sökt stöd från socialtjänsten. I jämförelse kan ses att regioner som inte haft tillgång till sprututbyten haft svårare att nå personer som injicerar narkotika.

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag om att ändra syftet i lagen (2006:323) om utbyte av sprutor och kanyler så att den även omfattar uppgiften att främja psykisk och fysisk hälsa. Utredningen ser behov av att åldersgränsen för verksamheten fortsatt är 18 år, men även yngre personer ska, om särskilda skäl föreligger, kunna ta del av verksamheten. Folkhälsomyndighetens statistik om hepatit C-infektion för gruppen unga och unga vuxna (15–24 år) i Sverige visar att cirka 90 procent är smittade via orena injektionsverktyg¹⁶, vilket i förvaltningens mening är talande för behovet av flexibilitet kring åldersgräns utifrån särskilda skäl.

I utredningen lyfts att personal inom sprututbyten fortsatt kommer ha skyldighet att anmäla till socialtjänsten i de fall barn under 18 år kommer i kontakt med verksamheten, vilket i förvaltningens mening möjliggör för socialtjänsten att komma i kontakt med unga som har ett injektionsbruk och barn som är anhöriga.

I utredningen föreslås även att lagstiftningens krav på återlämning av sprutor och kanyler tas bort och ersätts med skrivningar om att verksamheten ska främja återlämning av sprutor och kanyler. Med detta menas att sprututbyten fortsatt ansvarar för att motivera och underlätta återlämnande av använda injektionsverktyg men det ska inte vara kravställt för att kunna hämta ut nya sprutor eller kanyler.

Förvaltningen ser att ett borttagande från krav på återlämning av använda injektionsverktyg kan sänka tröskeln för personer som vill besöka verksamheten och öka folkhälsan. Förvaltningens mening är att regionen ska samverka med kommunen där verksamheten bedrivs gällande trygghet i närområdet, då sprutor och kanyler som inte lämnas in ibland kan lämnas in till exempel parker och på gårdar i närmiljön. Ett sådant samarbete är av vikt för att bidra till det trygghetsskapande arbetet i närområdet.

Information om narkotika till användare

Förvaltningen ser att civilsamhället är en viktig samarbetspart för erfarenhetsutbyte och för att erbjuda personer med skadligt bruk och beroende ett samlat stöd. Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag om att Folkhälsomyndigheten involverar civilsamhället och målgruppen för att sprida upplysningar och information till personer som använder narkotika.

Anhörigas situation

Anhöriga till personer med skadligt bruk eller beroende lever många gånger i en utsatt situation, där barn som anhöriga är särskilt utsatta, och förvaltningen ser vikten av att anhöriga erbjuds stöd. Målgrupperna ingår i Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024¹⁷ och anhöriga lyfts även i överenskommelsen Samverkan kring personer med missbruk/beroende¹⁸. Förvaltningen vill understryka vikten av att även minderåriga syskon som är anhöriga till personer med skadligt bruk eller beroende uppmärksammas och erbjuds stöd.

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag om att tydliggöra socialtjänstens ansvar för stöd till anhöriga till personer med skadligt bruk eller beroende. Av vikt är att det finns vägledning och kunskapsunderlag på området varpå förvaltningen även ställer sig positiv till det särskilda uppdraget till Nka. Vidare ställer sig förvaltningen positiv till utredningens förslag om förändring i patientlagen (2014:821) för att tydliggöra hälso- och sjukvårdens ansvar för utbildning till anhöriga och information till barn som anhöriga. Förvaltningen ställer sig även positiv till utredningens förslag om att regeringen ska inkludera anhöriga till personer med skadligt bruk eller beroende i den nationella anhörigstrategin samt se över hur anhörigfrågor kan stärkas i olika strategier och statsbidrag som riktas till huvudmännen inom områden som god och nära vård, psykisk hälsa och suicidprevention och ANDTS-strategin.

Gällande socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens stöd till barn som anhöriga ser förvaltningen behov av ett förtydligande hur detta ska hanteras om vårdnadshavaren/vårdnadshavarna inte ger sitt samtycke till att kontakt tas med barnet.

Insatser för att öka kunskap och kompetens

Förvaltningen ser ett behov av att öka evidensbaserad kunskap och kompetens gällande vård- och stödinsatser och skadereducerande åtgärder för personer med

skadligt bruk eller beroende samt att det genomförs uppföljning och analys av det stöd och den vård som erbjuds målgruppen. Förvaltningen ställer sig därför positiv till de förslag som utredningen lämnar inom detta område. Av vikt är att Socialstyrelsens Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende uppdateras utifrån kunskapsunderlaget. Förvaltningen vill understryka att samtliga verksamhetsområden inom socialtjänsten behöver ha kunskap och kompetens om skadligt bruk och beroende.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 7 mars 2024 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen av Narkotikautredningen.

Särskilt uttalande av Leif Söderström (SD), se Reservationer m.m.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 februari 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på narkotikautredningen och alla beskrivna förslag som kan leda till en mer kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus. Det är en mycket väl genomförd utredning som kan bidra till ett mer effektivt och kunskapsbaserat arbete tillsammans med alla berörda myndigheter. Med utredningens förslag tar man höjd för ökade krav på evidensbaserade och tidiga förebyggande insatser som ligger i linje med förslagen i den kommande nya socialtjänstlagen. Förvaltningen lyfter några exempel av alla goda förslag nedan.

Förslaget om ett nationellt program för att minska dödsfall till följd av narkotika- och läkemedelsförgiftningar samt att Socialstyrelsen ska analysera utvecklingen och situationen och leda genomförandet kan ge ökad kunskap om vilka metoder som finns, göra kunskapen tillgänglig för både brukare och professionella och förhoppningsvis leda till färre dödsfall.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslagen om tidigt satsning på mer förebyggande arbete genom föräldraskapsstöd och ett mer narkotikaförebyggande arbete genom det föreslagna programmet för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga. Det föreslås att arbetet ska ledas av Folkhälsomyndigheten och stöttas av länsstyrelsen med kunskap och utbildningar som kan bidra till att förvaltningen kan ge ett mer kunskapsbaserat stöd för anhöriga. Genom att stärka anhöriga stärker vi även den unge. Att stödinsatser ges tidigt för att stärka anhöriga som befintligt stödnätverk kan bidra till mindre genomgripande insatser framöver.

Förslaget att samordning av vård- och stödverksamheter ska utökas är positivt, och möjligheter till gemensam dokumentation och informationsdelning i integrerade verksamheter kan underlätta samverkan i aktuella ärenden. För gruppen med komplex problematik är vård- och stödinsatser som drivs av region och socialtjänst gemensamt en förutsättning för att behoven ska kunna tillgodoses samtidigt och samordnat.

Gemensamma vård- och stödinsatser skapar förutsättningar för en sammanhållen vård- och stödkedja.

Förvaltningen ser positivt på förslaget att kommuner och regioner uppmanas att utveckla arbetet med samordnad individuell plan (SIP) tillsammans med SiS och Kriminalvården, vilket kan leda till en mer sammanhållen vård- och stödkedja. Med utvecklingen kring gängkriminalitet och ökning av sprängningar och dödligt skjutvåld har allt fler individer frihetsberövats både inom ramen för Kriminalvården och SiS verksamhet. Därför har kraven på en samordnad rehabilitering av personer som ingår i denna målgrupp ökat. Socialtjänsten och regionen har sedan tidigare lång erfarenhet av använda SIP som verktyg för att samordna insatser från flera huvudmän och ser därför detta som positivt. Samordnade insatser bedöms nödvändiga för att personer i målgruppen skall ges förutsättningar att inte återfalla i kriminalitet/psykisk ohälsa/beroende.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 mars 2024 följande.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 22 februari 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Sammantaget ställer sig förvaltningen positiv till slutbetänkandets förslag. Utredningen belyser flertalet viktiga områden för att förebygga narkotikamissbruk, samt för att ge stöd och vård till personer med missbruksproblematik och deras anhöriga.

Nedan följer förvaltningens synpunkter på de förslag som utredningen presenterat med relevans för förvaltningens ansvarsområde.

1. Förslag för att stärka förutsättningarna för ett narkotikaförebyggande arbete

Förvaltningen ställer sig positiv till ett mer sammanhållet förebyggande arbete på kommunal nivå, då det minskar risken för stuprör och ger ett mer sammanhållet förebyggande arbete i närliggande frågor. Förvaltningen ställer sig också positiv till utredarens förslag att Folkhälsomyndigheten tar fram kunskapsstöd och att statliga myndigheter samordnar sina vägledningar och kunskapsstöd till kommuner om förebyggande arbete då det torde bidra till att kvaliteten och kunskapsnivån ökar i kommunernas arbete. Förvaltningen ser likt utredaren att det är av stor vikt att det utvecklas målgruppsanpassat föräldrastöd för föräldrar till barn med högre risk för skadligt bruk eller beroende. Att föräldrastödsprogram finns utvecklade är dock ingen garanti för att målgruppen kan tillgodogöra sig stödet, varför förvaltningen också ser positivt på förslaget om att i högre grad tillgängliggöra stödet. Förvaltningen saknar dock fokus på föräldrars (och vuxnas) eget narkotikabruk som en viktig faktor i

normalisering av narkotika hos barn och unga. Detta då det inte enbart är vad föräldrar säger som spelar roll, utan även vad föräldrar gör.

Förvaltningen ställer sig bakom förslaget om att de föreningar som beviljas kommunala ekonomiska bidrag också ska kunna uppvisa en ANDTS-policy och ha dialoger med stadsdelsförvaltningen kring det ANDTS-förebyggande arbetet.

2. Regeringen ska anta ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga

Utredaren föreslår ett särskilt program som omfattar en femårsperiod och som kompletterar gällande ANDTS-strategi, för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga i åldrarna 0–25 år. Förvaltningen ställer sig dock ifrågasättande till att skapa ett separat program för narkotikaförebyggande arbete, och ser hellre att de förslag som utredningen presenterar lyfts in i strukturen för det befintliga nationella ANDTS-programmet. Detta för att de olika delarna av ANDTS hänger ihop och det torde finnas fler fördelar att hålla ihop programmet som en helhet.

3. Tillgänglig vård och stöd med god kvalitet

Utredningen lämnar flera förslag för att förbättra vården och omsorgen för målgruppen och betonar behovet av bostad, lågtröskelverksamheter och skadereducering. Förvaltningen anser det angeläget att olika typer av boenden kartläggs och att vägledning tas fram för en mer enhetlig tillämpning av bostadsfrågan i hela landet för ökad jämlikhet, särskilt vid våldsutsatthet. Förvaltningen ställer sig bakom förslaget om utökad samordning av vård- och stödverksamheter för barn och unga och även vuxna. Gemensam dokumentation och informationsdelning bör utredas noggrant och med fördel tidsbegränsas. Förvaltningen instämmer i förslaget om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att bidra med ett kunskapsstöd till ungdomsmottagningarna, om tidig upptäckt och tidiga insatser vid skadligt bruk eller beroende. Genom att öka möjligheterna att nå unga med riskbruk, skadligt bruk eller beroende, ökar vi också möjligheten att förebygga beroende hos unga som grupp. Förvaltningen instämmer i att det finns behov av ett större utbud av lågtröskelverksamheter som arbetar med flera perspektiv samtidigt, både hälsa och stöd, men också sysselsättning i olika former.

Förvaltningen instämmer också i att vägledning bör finnas för samverkan mellan polis, socialtjänst och hälso- och sjukvård när det gäller unga som misstänks för narkotikabrott. Förvaltningen anser det angeläget att vården till personer med skadligt bruk eller beroende följs upp på ett bättre sätt i ett nationellt system och instämmer därför med utredarens förslag, att ett sådant ska utformas enligt det ramverk som Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (MyVA) tidigare tagit fram.

Förvaltningen är positiv till att målet för narkotikapolitiken utvidgas till att omfatta formuleringen ett samhälle med minskade skador av narkotika. Förvaltningen ställer sig dock tveksam till förslaget om att målet om ett narkotikafritt samhälle tas bort och anser att båda dessa delar bör ingå i målet. Förvaltningen ser en utmaning i den normförskjutning gällande narkotika som förefaller ske idag och ser att detta kan

negativt påverka både det förebyggande och åtgärdande arbetet mot bruk av narkotika.

4. Anhörigstöd

Förvaltningen anser att förslaget om att inkludera anhöriga till personer med skadligt bruk eller beroende i den nationella anhörigstrategin, samt se över hur anhörigfrågor kan stärkas i olika strategier och statsbidrag, är väldigt angeläget.

Förvaltningen är enig med utredaren i att socialtjänsten bör ge information till barn som är anhöriga och stärka stödet. De exempel på stöd som utredaren tar upp anser förvaltningen vara rimliga och bra komplement till Vågen- förvaltningens gruppverksamhet för barn med föräldrar med missbruksproblematik som erbjuds för åldrarna 9-12 år och 13-16 år.

5. Barnrätts- och jämlikhetsperspektiven

Förvaltningen bedömer att utredningen har beaktat frågan utifrån ett jämlikhetsperspektiv då förslagen innebär att barn oavsett socioekonomisk bakgrund eller vårdnadshavares förmåga ska kunna tillgodose sina rättigheter. Utredningen har även beaktat behov hos barn med funktionsnedsättning och rätten att kunna tillgodogöra sig information utifrån sina förutsättningar.

Järva stadsdelsnämnd

Järva stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 mars 2024 följande.

Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det som svar på remissen.

Järva stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 februari 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är i huvudsak positiv till utredningens förslag.

Förebyggande insatser

Förvaltningen anser att satsningarna inom det förebyggande arbetet mot ANDTS är gynnsamt för att förbättra människors livsvillkor och levnadsvanor och går i linje med förvaltningens förebyggande arbete.

Förvaltningen arbetar enligt stadens ANDTS-Program om alkohol, narkotika, dopnings medel, tobak och nikotinprodukter samt spel om pengar 2023-2026, dnr KS 2023/175. För att främja och förebygga att ungdomar börjar använda ANDTS genomför förvaltningen informationssatsningar till vårdnadshavare som har barn i grundskolan och gymnasieskolan. För att öka kunskapen om ANDTS hos förvaltningens medarbetare samt möjliggöra erfarenhetsutbyte finns ett förvaltningsövergripande nätverk med ANDTS-ambassadörer. Ett utvecklingsarbete pågår för att utöka nätverket till att även inkludera andra förvaltningar, civilsamhället och privata aktörer som är verksamma i stadsdelsområdet.

Förvaltningen finner att det är bra att ytterligare kraft ges till arbetet med ANDTS och att ett särskilt program ska tas fram som ska bidra till att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga i åldrarna 0–25 år.

Socialtjänstens insatser

Personer med skadligt bruk eller beroende har ofta svårigheter med att behålla arbete och bostad vilket kan leda till behov av sociala insatser. Förvaltningens arbete med skadereducerande insatser går i linje med utredningens förslag. Arbetet omfattar bland annat Bostad först, försöks- och träningslägenheter och arbetsrehabilitering. Målgruppen för försöks- och träningslägenheter är särskilt utsatta personer som behöver stöd från socialtjänsten för att kunna få, klara och behålla ett eget boende och som på egen hand inte blir godkända som förstahandshyresgäster. Insatsen är ett viktigt verktyg i socialtjänstens arbete med att stödja personer med beroende och psykisk ohälsa till ett långsiktigt boende och ett självständigt liv. Förvaltningen erbjuder även boendeinsatsen Bostad först som innebär att brukarna ska få stabilitet i boendet, för att därefter erbjudas fortsatt individuellt stöd och vård utifrån egna mål och behov. Förvaltningen deltar även i arbetsmarknadsförvaltningens projekt Individual Placement and Support (IPS). Syftet är att erbjuda arbetsrehabiliterande insatser som arbetsträning, praktik och arbetsmarknadsutbildningar till personer med beroende för att de ska komma närmare arbetsmarknaden. För att optimalt stöd ska kunna ges till deltagarna sker insatsen i anslutning till brukarens befintliga behandlingar och övriga insatser.

Anhörigas situation

Det är värdefullt att anhörigstöd lyfts i ett eget avsnitt i förslaget eftersom anhöriga kan utgöra en viktig del i närståendes behandling för sitt beroende. Förvaltningens arbetar med kvalitativt anhörigstöd enligt metoden Community Reinforcement Approach and Family Training (CRAFT) som är ett evidensbaserat program inriktad på att stödja och vägleda anhöriga till personer med missbruks och beroendeproblematik. För att nå ut med information till fler anhöriga och öka kunskapen om anhörigstöd genomförs informationsträffar. Ett av förvaltningens fokusområden 2023 är att stärka stödet till barn som anhöriga. Bland annat ska barn vars föräldrar tar emot insatser från socialtjänsten erbjudas BRA-samtal (barns rätt som anhöriga). Samtalen syftar till att barn ska tillfrågas och få möjlighet att uttrycka sin egen vilja och behov i förhållande till föräldrarnas svårigheter. Förvaltningen deltar även i arbetet med att revidera stadens program för anhöriga.

Insatser för att öka kunskap och kompetens

För att nå ut med information om vilka arbetssätt och tjänster förvaltningen kan erbjuda genomförs kontinuerliga informationsinsatser till externa och interna samverkanspartners. Förvaltningen arbetar uppsökande genom besök på härbärgen för att nå personer med beroendeproblematik för att motivera dem till att ta emot stöd och hjälp samt informerar om vilket stöd som finns att få.

Avslutningsvis vill förvaltningen särskilt lyfta att samverkan med regionen är avgörande i arbetet med målgruppen med skadligt bruk och beroende. Det medför att insatserna behöver samordnas för att möta individens hela situation i tillfrisknandet. Därför anser förvaltningen att utredningens förslag om samordnad verkställighetsplanering som Kriminalvården ska ansvara för och som Statens institutionsstyrelse även kan initiera är särskilt viktigt så att dessa brukare kan identifieras och får en ingång till både regionen och till socialtjänstens stöd och insatser.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 mars 2024 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen

Ersätтарыttrande av Erik Ehre (KD), se Reservationer m.m.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 mars 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till utredningens slutsatser och förslag om att ändra målet för narkotikapolitiken som helhet från ett samhälle fritt från narkotika till ett samhälle med minskade skador av narkotika. Utredningen har fokuserat på att förbättra hälsan och livet för de som använder narkotika och menar att det inte finns ett motsatsförhållande mellan en restriktiv narkotikapolitik och ett skadereducerande förhållningssätt. Det är viktigt att brukare i behov av stöd och/eller insatser erhåller kunskapsbaserad vård som är utformad i samråd med den enskilde. Utredningen innehåller förslag som syftar till ökad samordning och att forskning och utveckling bidrar till en ökad kunskap inom det förebyggande arbetet inom både hälso- och sjukvård och socialtjänst. Den betonar vikten av förebyggande insatser för barn och unga och att tidigt upptäcka och erbjuda stöd för alla åldersgrupper. Det är positivt att utredningen särskilt lyfter fram satsningar på att skapa meningsfull fritid och sysselsättning för barn och unga som en förebyggande insats.

Det är också positivt att Socialstyrelsen föreslås få ett ökat uppdrag och tydligare mandat att arbeta med uppföljning, analyser och att föreslå åtgärder när det gäller vård och stöd till personer med en beroendeproblematik. En sammanhållande och drivande aktör skulle ge bättre förutsättningar för ökad samverkan mellan myndigheter, regioner, kommuner och civilsamhället. Utredningen föreslår även att bland annat Kriminalvården ska kunna sammankalla vårdgivare inom kommuner och regioner för en samordnad planering vilket skulle öka möjligheter att fånga upp individer som annars riskerar ett fortsatt skadligt bruk eller beroende av narkotika.

Förvaltningens erfarenhet är att det finns behov av boenden av lågtröskelkaraktär för kvinnor vilket behöver beaktas i ett förändringsarbete. Förslaget om att regioner och kommuner ska öka och tillgänglighet av fler lågtröskelverksamheter som kan erbjuda

samordnade skadereducerande och hälsofrämjande insatser är viktigt men det behöver finnas tillgängligt för alla målgrupper och med en geografisk närhet.

När det gäller personer med funktionsnedsättning med skadligt bruk eller beroende av narkotika saknas särskilda boenden med kunskap om målgruppen. Istället blir andra boendeformer aktuella där många gånger kunskap om funktionsnedsättning inte är lika god. Förvaltningen är därför positiv till förslaget om en kartläggning av olika boendeformer utifrån både LSS och SoL.

Förvaltningen välkomnar förslaget om fortsatta satsningar på skadereducerande verksamheter. Samtidigt finns utmaningar i att berörda huvudmän gemensamt driver förändringsarbete och det är angeläget att ekonomiska styrmedel och nationella riktlinjer tar hänsyn till detta. Vidare anser förvaltningen att geografisk placering av vårdinrättningar, boenden och annat stöd behöver tas i beaktande i kartläggning och fortsatt planering. En koncentration av olika vårdinrättningar, boenden och ideella aktörer kan vara fördelaktigt men utifrån ett tillgänglighetsperspektiv skapar det sämre förutsättningar att skapa en tillgänglig och likställd vård för alla. Även från ett individperspektiv kan stora koncentrationer av verksamheter skapa andra problem, exempelvis är kopplingen till uppkomsten av öppna drogscener tydliga och kan försvåra för individer som vill minska sitt missbruk.

Barnrättsanalys

Förvaltningen uppfattar att förslagen i utredningen kan medföra positiva konsekvenser för barn. Många av utredningens förslag syftar till förbättrad tillgång till och kvalitet av vård och stöd för personer med ett skadligt bruk eller beroende av narkotika. Bättre vård och stöd kan även innebära positiva konsekvenser såväl för barn och unga med ett eget skadligt bruk och beroende som för barn som har en förälder eller annan vårdnadshavare med ett skadligt bruk eller beroende. Förslagen kring förebyggande arbete kan bidra till att färre barn och unga exponeras för narkotika och riskerar ett framtida skadligt bruk eller beroende. Detta är förenligt med artikel 33 i barnkonventionen som handlar om att skydda alla barn från narkotika.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningen uppfattar att förslagen i utredningen kan ge positiva effekter för den aktuella målgruppen, oavsett om de är kvinnor eller män. En vidare jämställdhetsanalys genomförs därför inte.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Ersätтарыttrande av Maurice Forslund (KD)

Narkotikamissbruk leder till negativa konsekvenser för den enskilde, för anhöriga och för samhället i stort. Kristdemokraterna har länge stått upp för ett narkotikafritt samhälle och vill stoppa alla tendenser till drogliberalisering. Detta genom att arbeta för det samlade behovet av förebyggande arbete, bra och tillgänglig vård och behandling, samt brottsbekämpande insatser från polis och tull.

Kristdemokraterna ställer sig därför negativa till utredningens bedömning om en översyn av narkotikastrafflagen och påföljderna vid narkotikabrott. Vägen till minskad användning av narkotika går inte genom drogliberalisering och sänkta straff. I stället måste vi hålla fast vid en restriktiv narkotikapolitik som tydliggör samhällets negativa syn på narkotika, inte minst i en tid då användningen av narkotika göder gängkriminalitet och organiserad brottslighet. Därför ställer vi oss följaktligen även negativa till förvaltningens positiva utlåtande gällande utredningens bedömning i denna del.

Farsta stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Leif Söderström (SD)

Narkotikautredningen pekar på bra åtgärder gällande såväl förebyggande som rehabiliterande åtgärder, vilket både kan rädda liv och minska antalet människor som på sikt faller in i destruktivt narkotikaberoende. Det behövs också kraftfulla åtgärder för att stävja den pågående och omfattande brottsliga verksamhet som är förknippad med smuggling och distribution av narkotika.

Narkotikalangning är en kriminell verksamhet som genererar stora brottsvinster samt lägger grunden för människors livslånga missbruk och narkotika beroenden. Det personliga priset som följer av narkotikamissbruk, betalas med förstörd hälsa, social utslagning och miserabelt leverne som inte sällan leder vidare till kriminella gärningar och självdestruktiva beteenden.

I Stockholm stad och inte minst i Farsta stadsdelsområde finns så kallade öppna dragscener, där narkotika flödar fritt mellan langare och köpare. För samhällets och ungdomarnas skull är det avgörande att trycka tillbaka den narkotikabaserade kriminaliteten som utvecklats mycket extrema och våldsamma beteenden, rena gängkrig med skjutningar och sprängningar har blivit en del av stockholmarnas vardag.

Tidöpartierna genomför nu en rad åtgärder för att genom ändrad och ny lagstiftning öka samhällets slagkraft i kampen mot narkotikan och den organiserade brottsligheten. Tillgången på narkotika, sprängämnen och vapen måste bringas under legitim kontroll för att säkra upp medborgarnas trygghet och i förlängningen bevara förtroendet för samhällets regelstyrda ordning.

Södermalms stadsdelsnämnd

Ersättaryttrande av Erik Ehre (KD)

Kristdemokraterna anser att det är positivt att narkotikapolitiken ses över för att bättre vara förenlig med modern forskning, evidensbaserad vård och beprövad erfarenhet för att nå större skademinimering. Det är glädjande att se tydliga mål för minskad narkotikadödlighet med ett tydligt ansvar för att följa upp genomförandet och utvecklingen. Sverige plågas av höga siffror gällande narkotikadödlighet. Det är positivt med en politik som ser denna verklighet, vågar tänka nytt, brett och kraftfullt försöker förbättra situationen. Bland förslagens många goda idéer är dess ambitiösa batteri av förebyggande och hälsofrämjande åtgärder hos myndigheter, kommuner och regioner hoppningivande. Att förtydliga ansvar, minska trösklarna för vård, öppna upp för delaktighet hos anhöriga och fokus på att integrera forskning är alla välkomna förslag som förhoppningsvis kan vända den tragiska trenden vi länge haft i Sverige. Avslutningsvis vill vi fortfarande se ett samhälle fritt från narkotika.